

מדברים על הקירות

הורה לא התאפקה והתקשרה למחנכת כדי להבין מה קורה כאן. תשובתה של המורה הסתכמה בשתי מילים – "קישוט ביתה", ולא סתם קישוט מאולתר מבריסטולים ומדבק פלסטיק, אלא פרויקט מושקע שמנהלת ניידת האמנות של "בית ספר אמן".

פרויקט עם נשמה

דיני אינה היחידה שזכתה ליהנות מתרומתו הייחודית של הפרויקט שבמוסדות רבים ברחבי ירושלים מדברים עליו. דורית ליבוביץ, מנהלת הפרויקט וסגנית מנהלת "בית ספר אמן", מספרת כי פרויקט עיצוב

הורה של דיני, תלמידת כיתה ד', לא האמינו למראה עיניהם. דיני שלהם המאובחנת כסובלת מקשיי קשב וריכוז עוד מאז היותה בגן, וההתמודדות אתה לא פשוטה הן בבית הן בבית הספר, שבה הפעם מהלימודים כשהיא נינוחה מן הרגיל, נטלה בידה בלוק וצבעים ופנתה לחדרה בדומייה.

ההורים לא הבינו את הפלא שמתרחש מול עיניהם, אך הפתעתם גדלה כאשר בשבוע שלאחר מכן, באותו יום בדיוק, שבה דיני בשנית כשרוגע נסוך על פניה. הסיפור חוזר על עצמו במדויק גם בשבוע שלאחר מכן, ואילו בפעם הרביעית, כשהאם הבחינה שוב בילדתה הנינוחה, היא

עשרות בנות רוכנות על פלטת עץ גדולה ושקועות בציור, בצביעה או בהדבקה. עשרות בנות אחרות עסוקות בגזירה מדויקת ובהדבקת היצירות על הקירות. כולן מתנסות בחוויה מדהימה של יצירתיות אמיתית • היום, יותר מפעם, בתי הספר מבינים כי עיצוב הקירות נדרש למען היצירתיות וכדי ליצור סביבה לימודית שמחה ונעימה יותר • שלום קיר א'

| הדס פוקס |

במילים את החשיבות הרבה בכך שקירות בית הספר מקושטים בצורה נאה וייחודית, "מניסיוני אני יכולה להעיד עד כמה בית הספר מתמלא בשמחה ובחדוות יצירה כאשר הילדים עצמם הם אלו שיוצרים את הקישוט.

"היצירה של הילדים היא רכה, ראשונית ומלאה בתום וזה בעצם מה שמכניס את החיוך של הילד לעבודה, שלא לדבר על כך שקישוטים טובים בחובם גם לא מעט מסרים, וכאשר ילדים נחשפים אליהם מידי יום, הדברים ללא ספק חודרים לתודעתם, והרי זוהי מטרתנו".

בשביל חיוך אחד

- אבל מדוע חשוב שהילדים יעבדו תחת פיקוח מקצועי?**

מסתבר שמיותר להסביר זאת במילים. דורית אומרת שצריך פשוט לבוא ולראות איך שהילדים נהנים ממריחת הצבע על גבי משטחי הענק, מגזירת האותיות ומהדבקתן על החומה. "אני בטוחה שעצם העבודה שמגיעה לבית הספר אמנית מיוחדת שמאגדת את כל התלמידים במטרה אחת ומעצבת איתם קירות בעלי תוכן ומסרים יוצרת תחושה מיוחדת במינה. בכלל, הילדים גם מתפתחים מאוד מבחינה מוטורית, כי יש בתחילה את שלב

וגם מקירות ססגוניים ושמחים יותר. "מטבע הדברים, חלף זמן לא מועט עד שהמידע לחלחל, אבל כיום רבות מהנהלות כבר מבינות את הצורך הרב בנושא ואף באות מיוזמתן כדי לברר פרטים על הדרך בה הן יכולות להפעיל את הבנות".

ואכן, דורית מציינת שקשה לתאר

מריחת הצבע שהוא הכי משחרר ומלהיב, לאחר מכן מגיע שלב הגזירה הדורש יותר שליטה ודיוק ואילו בהמשך משתכללות יכולות נוספות. "בסופו של דבר הילדים יוצרים דברים מדהימים, ואני חייבת להודות שבתחילה לא מספיק סמכנו על היכולות שלהם ולכן בעיקר עבדנו עם אריחים קראמיים הדורשים יותר השקעה והכוונה מאיתנו ופחות דיוק של הילדים. "אך עד מהרה התוודענו לכך שאפשר להשתמש בהרבה טכניקות מתקדמות, כמו עבודה על עצים ועל בדים. בכל מקרה, השלב הסופי הוא תמיד מהנה ביותר, כאשר תולים את הקישוט ואז הילדים פשוט קופצים ורוקדים מסביב".

עד כמה שהעבודה היצירתית תורמת לילדים אפשר לשמוע גם מסיפוריה הרבים של טל לוי, האמנית המבצעת את הפרויקט בפועל בבתי הספר. בין היתר מציינת טל כי למשל ב"בית יעקב הצפון" היא עבדה עם בנות כיתה א' בעלות תסמונת דאון והחליטה לאחר התייעצות עם ההנהלה, ליצור קישוט שעשיר כולו מכפות ידיים. הקישוט, כך הוחלט, ייתלה מעל הברזיות, כדי שכל בנות בית הספר יחזו בו מידי יום בהפסקת האוכל.

"לצורך הכנת הקישוט אפשרתי לילדות ממש לטבול את ידיהן בצבע ולאחר מכן אף להדפיס טביעות ידיים בחמר", מספרת טל. "כשבאנו לתלות את האריחים לאחר ששרפנו אותם יצאה אחת הילדות מהכיתה וכשראתה את העבודה שלה היא פרצה בריצה צוהלת ובקריאות גיל 'היד שלי!' 'היד שלי!' שכן היא זיהתה את טביעת כף ידה על הקיר. המנהלת אשר נכחה במקום אמרה בהתרגשות 'רק בשביל לראות אותה כל כך מאושרת היה שווה לי כל הפרויקט הזה'".

במקרה אחר, מספרת טל שעבדה עם קבוצה של כ-300 בנות והכינה עימן קישוט העשוי ממאות רצועות גבס. "במהלך התלייה רצועת גבס אחת נשברה וויתרנו על תלייתה מתוך מחשבה שחסרונה לא יורגש, אך מהר מאוד גילינו שאין זה כך. "ביום למחרת נראתה אחת הילדות מסתובבת על יד הקישוט הלוח ושוב, כששאלתי אותה למעשיה הוא הסבירה: 'אני מחפשת את רצועת הגבס שלי, היא לא נמצאת כאן'. מתוך מאות רצועות הילדה זיהתה שהרצועה שהכינה חסרה, כמוכן שאפשרתי לה במהירות ליצור רצועה אחרת ולתלותה במקום בולט".

- אבל מדובר בסך הכל בילדים, חלקם מעולם לא ביקרו בחוג מלאכה ורבים מהם חסרי שמץ של כישרון אומנותי, איך הם מצליחים ליצור יצירות בדרגת אומנות גבוהה?**

"ברגע שקיים רצון טוב דבר אינו קשה מידי",

"הילדים גם מתפתחים מאוד מבחינה מוטורית, כי יש בתחילה את שלב מריחת הצבע שהוא הכי משחרר ומלהיב, לאחר מכן מגיע שלב הגזירה הדורש יותר שליטה ודיוק ואילו בהמשך משתכללות יכולות נוספות. בסופו של דבר הילדים יוצרים דברים מדהימים"

פוסקת דורית, "ובכלל, הטכניקה העיקרית שלנו היא עבודה באמצעות שבלונות ומשטחי צבע. צביעה וגזירה אלו פעולות שכל ילד יכול לעשות ותמיד להצליח. אנחנו מאתגרות את הילדים במשימות שאינן קשות מידי אך מעוררות את הסקרנות ומבטיחות הצלחה. "לא פעם מדובר בילדים שמעולם לא זכו לדימוי עצמי גבוה, ולפתע הם מוצאים את עצמם עומדים מול דבר שנותן להם ביטוי כל כך טוב וחוק, וכשהם חווים את ההצלחה ואת התחושה של "גם אני יכול" זה תורם להם המון ומעודד אותם להשקיע גם בתחומים נוספים".

מקשטים ונתרמים

לאחר שנים שבהן האומנות טל לוי מלווה את הפרויקט, היא מציינת כי דרכי ההפעלה תלויות מאוד בבחירה של המנהלת ובגמישות שלה להתנסות בתהליך שהתוצאה שלו אינה צפויה מראש. "הייתה למשל מנהלת שתפסה אותי כשהגעתי לבית הספר ואמרה לי בצורה ברורה: 'דעי טל שכאשר ילד מראה לי ציור אני תמיד אומרת לו 'איזה יופי', אך אף פעם לא תולה את היצירה שלו בסלון' ובמילים פשוטות הבהירה: 'אותי מעניינות התוצאות ואני רוצה קישוט יפה ברמה גבוהה'. הבנתי אותה בהחלט ובהתאם לכך בחרתי

בבנות כיתה ו' הבוגרות שתהיינה אחראיות על יצירת הקישוט. בשל כוונותיה של המנהלת שמתי בעיקר דגש על כך שהבנות תעבודנה באופן מדויק ומקצועי ונתתי להן פחות יד חופשית. בסופו של דבר הקישוט יצא בדיוק כפי המתוכנן - מרהיב ביופיו ואמנותי במיוחד. "לעומת זאת היה מקרה אחר שבו עמלתי על פרויקט שביצעו ילדות כיתה ב'. במקרה זה המנהלת העניקה לי חופשיות מלאה ויכולתי לפעול לפי שיקול דעתי. מכיוון שהילדות למדו באותה עת

על בריאת העולם וכן שינו את הקריאה, בחרתי במאמר העוסק בכך ש'הבריאה נבראה בדיבור'. "לקחתי פנל באורך שישה מטרים ואפשרתי לילדות לעבוד בכמה שכבות - בשלב הראשון הן נדרשו ליצור תווה ובוהו בצבע, מה ששחרר אותן בצורה בלתי רגילה. בשיעור שלאחריו עברנו ליצור את הבריאה באמצעות ציור חופשי, צילומים גזורים והדבקת מפיננים וצביעת תמונות מתאימות. כך יצרנו מרבד ייחודי המורכב כולו מדשא, שמיים מים ובעלי חיים. "על גבי כל מה שיצרנו הדבקנו והדפסנו

אומנות ביתית

האומנית טל לוי טוענת שלא רק בכיתה אפשר לפתח את כישורונותיהם האומנותיים של הילדים, אלא גם בבית, והיא מגישה טיפים לעבודה יצירתית עם ילדים:

1. אפשרו לילדים להתעסק עם מגוון חומרי גלם - צבעים מסוגים שונים (פנדה, מים, גואש), ניירות צבעוניים ומודפסים, חוברות לגזירה, פלסטלינה ועוד.
2. אל תגבילו את הילדים ליצירות מתוכננות קנויות, השאירו להם מקום לבחירה ולדמיון.
3. התבוננו והתפעלו ביחד עם הילדים מהעולם סביבנו, מהעושר העצום הקיים בבריאה ובמגוון האין סופי של צבעים, חומרים, צורות וטקסטורות. התבוננו עמם על האור בשעות השונות של היום ועל העננים שבשמיים.
4. העשירו אותם עם חומר רקע מעניין כמו צילומי טבע של פרחים, בעלי חיים, עצים ונוף.
5. צרו ביחד עם הילדים והתנסו ביחד צוותא, לא רק אימא תעבוד והילדים יסתכלו, ולא רק הילדים יעבדו כשאימא עוזבת את המקום.
6. כאשר מתגלה קושי אצל ילד כווננו אותו אך אל תעשו במקומו.
7. בחרו יחד נושא כללי ליצור או לעבודה משפחתית - עונות השנה, חגים, פסוק או שיר.
8. עבדו עם הילדים כמו עם קבוצה - יצירה משותפת גדולה כשכולם יושבים ביחד על הרצפה. כל אחד צריך להשתלב עם כולם ולהתחשב בזולת. זוהי חוויה חברתית משפחתית נהדרת.
9. תלו את היצירה במקום הכי בולט בבית.
10. יש אמהות שאוספות ושומרות צדפים מחוף הים, מייבשות עם הילדים פרחים ונוצות. יש אמהות ששומרות אריות מתנה מעניינות וצילומים יפים מעיתונים - אתן יכולות להיות אמהות יצירתיות לילדים יצירתיים!

תלמידים". אבל גולת הכותרת נראית דווקא בכיתות החינוך המיוחד. זהו פרויקט המאופיין בשיתוף פעולה מדהים עם הגב' חגית וייסברג מאגף חינוך חרדי בעיריית ירושלים.

ואכן, מחנכת כיתה ב' בחינוך המיוחד בבית ספר אהל רחל ברמות ג', מציינת בהשתאות כי כמורה לחינוך מיוחד היא מכירה הרבה סוגי תרפיות, אך תרפיה בסדר גודל כמו שהייתה בעת הכנת העיצוב היא לא ידעה שקיימת.

"האמת היא שברגע שהציעו לנו את הפרויקט כלל לא שיערנו עד כמה שהוא יתרום לילדות וישחרר אותן, אך עד מהרה התברר שהן פשוט נבנו מזה וכל אחת מהן הצליחה ליהנות עם התנאים שלה - הילדה השקטה של הכיתה 'נמרחה' עם הקצב והזמן שלה, התוססת לעומתה דפקה בשיא המרץ כדי להוציא את האנרגיה.

"העבודה כולה הייתה מרגשת, כי מדובר בבנות שחשות באופן קבוע את הכישלון, הן שומעות תמיד על כך שהן חלשות ורגילות למשפטים כמו: 'תתאמצי עוד' ו-'תנסי שוב'. הפרויקט אפשר להן להיחשף לתחום בו כל מה שהן עושות זה הכי טוב בעולם והן מצליחות בו לא פחות מאחרות.

"הדימוי העצמי שלהן פשוט לגביהם. אחת מתלמידותיי למשל היא ילדה שכל הביצועים שלה בכל התחומים נמוכים ולפתע היא החלה ליצור והתברר שהצד האסטטי שלה מפותח במיוחד. היא קיבלה כל כך הרבה מחמאות, עד שפתאום הגב שלה נהיה זקוף והחיך קנה מקום תמיד.

"אבל השיא של הפעילות הגיע לאחר שהקישוט נתלה על הקיר. הבנות היו נרגשות עד כלות נשמתן ובמשך שבועות ארוכים היו מגיעות מידי בוקר לבית הספר ונעצרות על יד הקישוט כדי להודיע לכולם: 'זה שלי!' 'את זה אני ציירתי!' 'אני עשיתי!' אפילו הורי התלמידות נהנו מכך, כי הדבר הוכיח להם עד כמה שבנותיהם משתלבות כחלק בלתי נפרד מבית הספר, הן ממש תורמות ולא רק נתרמות".

• **ומה עושים עם הקישוט לאחר שמסתיימת השנה?**

"הקישוטים שנוצרים במסגרת הפעילות יכולים להחזיק מעמד במשך שנים, כיוון שהעבודה מתבצעת על גבי חומרים איכותיים כמו לוחות בטון, אריחי קרמיקה, מוזיאקות ופלטות של עץ", מסבירה טל.

דורית אף מוסיפה, כי זו בדיוק הסיבה שחשוב להן להגיע לכמה שיותר בתי ספר - "כי עבודה באופן שאנו מציעות מאפשרת לבית הספר גם לזכות בקירות מקושטים, יפים וחזקים וגם להעביר את התלמידות בתהליך שיעניק להן הזדמנות יצירתית שלא תישכח במהרה".

"הדבר המומלץ ביותר הוא שתלמידות בית הספר בכבוד ובעצמן ייצרו את הקישוט ובכך גם ייהנו מפעילות חווייתית ותורמת וגם מקירות ססגוניים ושמחים יותר. מטבע הדברים, חלף זמן לא מועט עד שהמידע חלחל, אבל כיום רבות מהמנהלות כבר מבינות את הצורך הרב בנושא ואף באות מיוזמתן כדי לברר פרטים על הדרך בה הן יכולות להפעיל את הבנות"

בשבלונות אותיות בגדלים שונים ואף הרכבו פסוקים הקשורים לבריאת העולם. היצירה הסופית הייתה בעלת נדבכים ורבדים רבים, היא הייתה אומנותית מאוד ואף העניקה לבנות סיפוק שלא ניתן לתארו במילים".

ולמרות שמאחורי צוות "אמן" קיימים עשרות רבות של קירות שנעשו במגוון מקומות ברחבי העיר, מציינות דורית וטל פה אחד שלא רק שמעולם הן לא חזרו על אותם עיצובי קירות, אלא אפילו לא השתמשו בשבלונות זהות.

"כי המטרה שלנו בכל פרויקט היא ליצור ביחד עם המשתתפים את הקיר המתאים להם ולא רק להגיע לתוצאות. כך אנו בונות איתם שלב אחר שלב, ובאופן זה הקיר נבנה באופן מיוחד המתאים להם וייחודי להם".

ומתברר שאין ילד שלא אוהב לצבוע, לצייר וליהנות. "עבדנו כבר עם כל הקהלים האפשריים באוכלוסייה", מספרת דורית - "סמינרים ובתי ספר, תלמודי תורה וכיתות מקדמות, ילדים עם פיגור חינוך מיוחד, גברים פגועי נפש, נוער בסיכון, ועוד.

"לעתים הפעלנו כיתות קטנות של עשרה ילדים בלבד, אך פעמים רבות הזדמן לנו להפעיל למעלה מאלף

